

Seppo Salonvaara

Lappeen Vainikkalan tulevan Suur-Vainikan tilan vaiheita 1700-luvun alussa: isälinjojen tutkimustilanne kesäkuussa 2021

Alkuvuonna 2021 olemme saaneet uutta tuntumaa Lappeen Vainikkalan tulevan Suur-Vainikan tilan 1700-luvun alkupuolen vaiheisiin meille uusien tietolähteiden kautta. Lappeen seurakunnan kirkonkirjathan, joihin olemme sukututkimuksissamme pääosin tukeutuneet, ovat säilyneet vasta vuodesta 1744 alkaen. Ajat olivat 1700-luvun alkupuoliskolla vaikeat: suuri nälkävuosi ja väestökatastrofi keväällä 1697, **Suuri Pohjan sota** 1700–1721, **isovihana** tunnettu Venäjän miehitys Suomessa 1713–1721, useita katovuosia 1707–1720, **Hattujen sota**, jonka ensimmäinen taistelu Lappeenrannan linnoituksen edustalla 1741 päättyi ruotsalaisten murskatappioon Venäjän joukoille, ja jota seurasi **pikkuviha** 1742–1743.

Lappeen siirryttyä **Turun rauhassa 1743** osaksi Venäjää Vainikan tilan isäntänä mainitaan vuodesta 1744 alkaen **Heikki Heikinpoika Vainikka** (1694–1774). Hänen edeltäjänään vuodesta 1727 alkaen isännän tehtävää oli hoitanut **Klaus Mårtensson Vainikka**. Maakirjojen, tili- ja tositemkirjojen, tuomiokirjojen sekä henkikirjojen merkinnöistä saamme käsitystä kylän ja suvun historiasta 1700-luvulta ja pääsemme niiden avulla ehkä aina 1600-luvun alkuun saakka. Lähdeaineistoista ja niihin perehtymisessä olemme saaneet yllättävästi apua kokeneitten sukututkijoiden kautta – sukututkimusharrastajien lukumäärä on kasvussa, tekniikat kehittyvät, ja mikä tärkeintä, tutkijat jakavat tietoa toisilleen.

Uutta tutkimustietoa

Heti vuoden 2021 alussa Aija Tikka huomasi **Geni**-sivustolta laajan ”tietopankin” **Lappeen taloluettelo 1605–1782** https://www.geni.com/documents/view?doc_id=6000000170007124929 Sen on laatinut **Heikki S. Imeläinen**, ja se sisältää tietoa myös Vainikkalan taloista ja henkilöistä, lähteinä maa- ja tilikirjat, tositemkirjat ja henkikirjat. Julkaisu palvelee samalla hyvänä oppaana tietojen löytämiselle varhaisemmasta lähdeaineistosta. Osallistuessaan helmikuun alussa Suomen Sukututkimusseuran etäkoulutukseen Anne Vainikka ei varmaankaan ollut uskoa silmiään, kun hän näki tieteellisen sukuartikkelin kirjoittamisesta luennoineen **FT Veli Pekka Toropaisen** asettavan tietokoneen näyttöruudulle esimerkkejä **Lappeen Vainikkalan Suur-Vainikoista**. FT Toropainen on tutkinut **Suur-Vainikoitten sukulaisuussuhteita 1600- ja 1700-luvuilla**, ja hänen tutkimustensa tulokset on tarkoitettu julkaistavaksi Suomen Sukututkimusseuran *Aikakauskirja Genoksessa* <https://www.genealogia.fi/genos>. Saamieni tietojen mukaan artikkeli julkaistaan ehkä jo ensi syyskuun numerossa. Olen myös katsonut luentotallenteen *Sukuartikkelin kirjoittaminen*, jonka istunnossa 2 kerrotaan Vainikka-tutkimuksista. Näytetyissä teksteissä oli minulle runsaasti uutta tietoa. Suosittelen tallenteen katsomista! Linkin voi tilata Suomen Sukututkimusseuran verkkokaupasta <https://kauppa.genealogia.fi/product/367/sukuartikkelin-kirjoittaminen-1--tallenne>

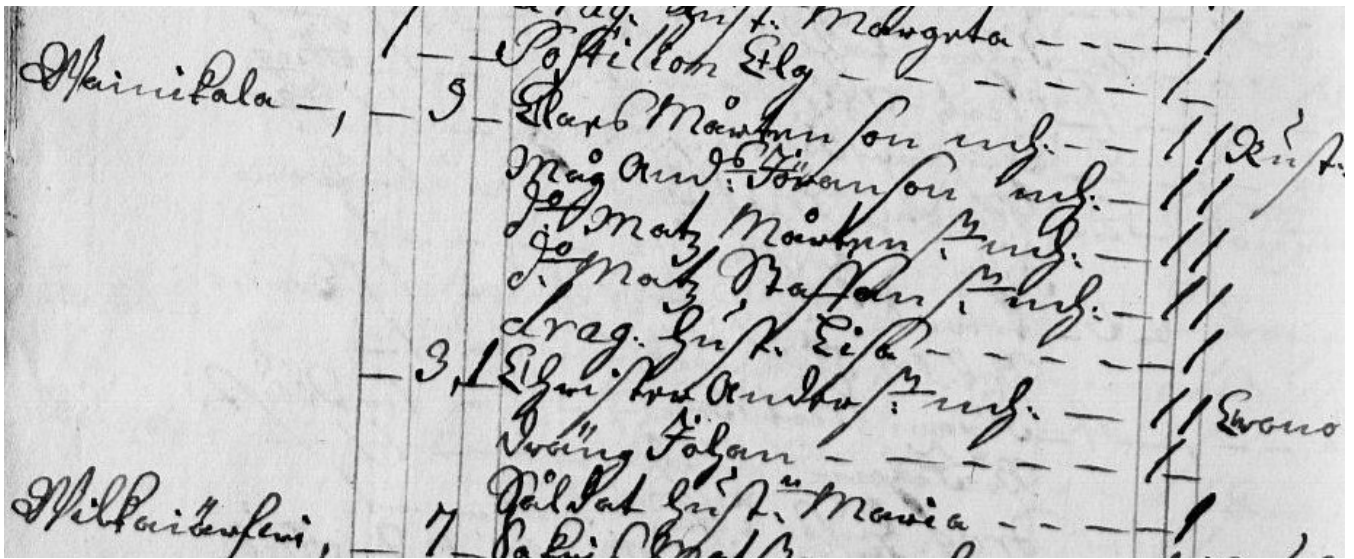
(jatkuu sukuseuran verkkosivujen arkistossa <http://www.vainikat.fi>)

Rusthollit eli ratsutilat, kruunutilat ja yhtiömiestaloudet

Vainikkalan kylän kohdalla Savonlinnan ja Kymenkartanon tositemerkit näkyvät vuodesta 1727 alkaen vuoteen 1739 merkintä **rustholli eli ratsutila** isäntänä Klaus **Mårtensson Vainikka**. Ratsutilavaihe jatkui todennäköisesti **Turun rauhaan 1743** saakka, jonka jälkeen Lappee oli osa Venäjää ja ratsutilat lakkautettiin.

Esimerkiksi vuoden 1731 Savonlinnan ja Kymenkartanon läänin tilien vuoden 1731 tositemerkit löytyy Vainikkalasta seuraavaa tietoa (teksti on tulkittu pääosin Heikki Imeläisen mukaan - minulle tämän aikakauden kirjoitusten varma lukeminen vaatii vielä harjoitusta):

Kuva 1. Vainikkala, tositemerkki, vuosi 1731–1731 (8794), jakso 168, aukeama 1637.

Ratsutila (Rust.): Wainikkala, Claes Mårtensson ja puoliso [mh = med hustru], vävy Anders Jöransson ja puoliso, vävy Mats Mårtensson ja puoliso, vävy Mats Staffansson ja puoliso, rakuunan puoliso Lisa
Kruunutila (crono): Christer Andersson ja puoliso, renki Johan, sotilaan puoliso Maria

Tosittekirjojen suunnilleen saman sisältöiset merkinnät jatkuvat vuoteen 1739 saakka. Kruunutilalla (**tuleva Pien-Vainikka**) vuodesta 1732 alkaen Christer Anderssonin asemasta mainitaan **Petter Andersson**.

Teoksen **Kauskilasta Keisarin Aikaan, Lappeen historia I**, sivut 241–243, mukaan Lappeen pitäjässä oli Uudenkaupungin rauhan jälkeen kaikkiaan 35 ratsutilaa, ja ne kuuluivat Karjalan rakuunarykmenttiin. Viipurin läänissä oli vuodesta 1678 aloitettu ratsuväen uudelleenjärjestelyt. Parhaista tiloista muodostettiin ratsutiloja, joiden oli verovapautta vastaan varustettava ratsumies sotapalvelukseen. Ratsutilat saivat keskimäärin 50–80 taalarin verovapauden.

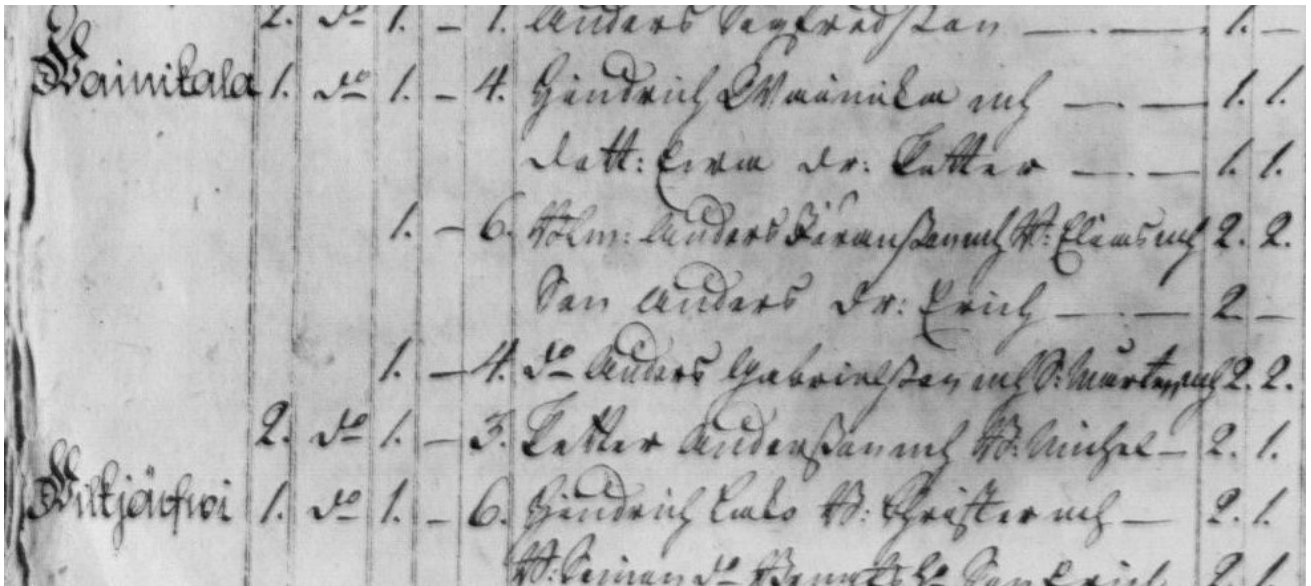
Toisen Vainikkalan tilan kruunutilamerkintä näkyy tositemerkeissä vuodesta 1725 alkaen. Kruunutila oli kruunun omaisuutta, ja tilaan oli sitä viljelevällä talonpojalla käyttöoikeus.

Ks. [http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Teema: Kruunutilojen katselmukseen liittyvät aineistot](http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Teema:Kruunutilojen_katselmukseen_liittyv%C3%A4t_aineistot)

Vanhan Suomen Kymenkartanon tositemerkeissä vuodelta **1744 Vainikkalan talosta 1 (Suur-Vainikka)** mainitaan **Hindrich Hindrichsson Vainikka** puoliso, **Anders Jöransson**, veli Elias sekä **talosta 2 (Pien-Vainikka)** **Petter Andersson** puoliso.

Vanhan Suomen Kymenkartanon provinssin vuoden **1752** henkikirjassa <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=13195387> on jo hieman enemmän tietoa:

Kuva 2. Vainikkala, henkikirja, 1752–1752 (10064), jakso 370, sivu 750.

Talo Wainikala 1. Hindrich Vainikka ja puoliso, tytär Eva, renki Petter

Yhtiömies (blm = bolagsman) **Anders Jöransson** ja puoliso, veli Elias ja puoliso, poika Anders, renki Erich

Yhtiömies Anders Gabrielsson ja puoliso, poika Märten ja puoliso

Talo Wainikala 2. Petter Andersson ja puoliso, veli Michel

Kauskilasta Keisarin Aikaan, Lappeen historia I -kirjan sivuilla 258–261 kerrotaan veroluetteloihin jo 1600-luvulta alkaen ilmestyneistä yhtiömiestalouksista. Talonpojat olivat ryhtyneet jakamaan omin päin tilojaan, koska tilojen jakaminen neljännesmantaalia pienempiin osiin oli kielletty. Veroluetteloissa tämä näkyi siten, että niihin ilmestyi yhä enemmän niin sanottuja yhtiömiehiä. Nämä kuuluivat kameraalisesti (julkisessa taloudessa) samaan taloon, mutta olivat tosiasiallisesti eri ruokakuntia. Yleensä yhtiömies oli talon isännän sukulainen, veli, poika tai vävy, joka oli näin eronnut alkuperäisestä ruokakunnasta.

DNA-tutkimukset

DNA-isälinjatutkimuksilla saamme tietoa esivanhempiemme historiasta ja liikkumisista. Lappeen Vainikoista olemme tähän mennessä saaneet yhden tuloksen, Pien-Vainikan **Petteri Antinpoika Vainikkaan** (1710–1792) johtavan isälinjan, joka on haploryhmää **R1a**. Ryhmään R1a – yhteisnimeiltään **"Raulin pojat"** ryhmän R1b kanssa – kuuluu noin 7 % Suomen miehistä. Nykyeurooppalaisista Raulin poikien perimää on eniten norjalaisissa, skoteissa ja liettualaisissa. Muista Vainikoista saadut tulokset – kaksi **"Niilon poikaa"** (N) Savitaipaleelta, joiden isälinjat johtavat Simo Tuomaanpoika Vainikkaan (k. 1739), ja yksi Inkerinmaalta sekä yksi **"livarin poika"** (I) Ruokolahdelta ovat Suomen valtaväestön mukaisia - suomalaismiehistä noin 60 % kuuluu Idästä tullessiin Niilon poikiin ja noin 29 % läntisiin livarin poikiin.

Tarvitsisimme Vainikkalastamme lisää testituloksia, mutta uusien isälinjojen, joita olemme hakeneet erityisesti Suur-Vainikoista, löytäminen on osoittautunut työlääksi. **Antti Yrjönpoika Vainikasta** saimme 20 isälinjaa 1800-luvun puoliväliin, mutta Veli Pekka Toropaisen tutkimukset osoittivatkin hänen olleen tilan silloisen isännän **Klaus Märtensson Vainikan** vävy ja tyttären **Maria Klausdotterin** puoliso. Antti Yrjönpojan isä oli **Jöran Knutsson Laakko** Viipurin Pitäjältä.

”Kanadanserkku”

Suur-Vainikan **Heikki Heikinpoika Vainikasta** (1694–1774) lähteivistä isälinjoista tutkimme parhaillaan linjoja, jotka johtavat hänestä **Antti Petterinpoika Vainikan** ja **Ida Sofia Roukalan** perheen Lappeen Rikkilässä 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa syntyneisiin poikiin **Anselm**, **Emil Arvid**, ja **Aukust**. Perheen tyttären Amalian pojanpoika **Juha Haikala** on ystävällisesti auttanut poikien vaiheiden tutkimisessa.

Aukustin poika Voitto kuoli vuonna 2013 Vantaalla, eikä hänellä ole lapsia. Anselmin tutkimus on kesken. **Emil Arvid** (1897–1963) ja hänen puolisonsa **Aino Serafina Holmi** (n. 1899–1965) muuttivat 1920- ja 1930-lukujen taitteessa **Kanadaan**. Amalia piti heihin yhteyttä, mutta yhteystietoja eikä tietoja mahdollisesta jälkipolvesta ole tallessa – selvitystyö on parhaillaan käynnissä.

Emil ja Aino Vainikka. Kuva Kanadasta.

Isälinja Heikki Suur-Vainikasta Emil Vainikkaan

1. **Emil Arvid Vainikka**, s. 1.12.1897 Rikkilä, Lappee, k. 4.7.1963 Port Arthur, Canada
2. **Anders Pettersson Vainikka**, s. 14.9.1869 Lappee, Rikkilä
Ida Sofia Roukola, Vainikka, s. 20.9.1864
3. **Peter Michelsson Suur-Vainikka**, Vainikka, s. 5.7.1825 Suur-Vainikka, Lappee
Helena Andersdotter Pien-Vainikka, Vainikka, s. 25.5.1828 Pien-Vainikka, Lappee
4. **Michael Mattsson Suur-Vainikka**, s. 22.9.1792 Vainikkala, Lappee
Maria Jöransdotter Saarmies, Suur-Vainikka, s. 23.3.1792 Sarnia, Lappee
5. **Matthias Henrichsson Suur-Vainikka**, s. 18.9.1750 Vainikkala, Lappee, k. 25.5.1811 Suur-Vainikka, Lappee
Margretha Pählsdotter Suur-Vainikka
6. **Henrich Henrichsson Suur-Vainikka**, isäntä, s. noin 1694, k. 21.1.1774 Suur-Vainikka, Lappee
Margaretha Henrichsdotter Suur-Vainikka, emäntä, s. noin 1710, k. 8.12.1759 Vainikkala, Lappee

Kysymyksiä vastausta vailla

Miten suku jatkuu **Heikki Heikinpoika Vainikasta** ylenevässä polvessa, sitä emme ole toistaiseksi ehtineet selvittämään, kuten emme sitäkään, mikä oli hänen sukulaisuussuhteensa tilan edelliseen isäntään Klaus Mårtenssoniin. Veli Pekka Toropainen ei myöskään ole tutkinut tätä kysymystä. Heikki Heikinpojan voi kyllä päätellä kuuluneen Vainikka-sukuun silläkin perusteella, että Klaus Mårtenssonin vävystä Antti Yrjönpojasta (jonka Veli Pekka Toropainen mainitsee myös ratsutilallisena) ei tullut tilan isäntää, vaan talon yhtiömies, ja isännyyttä jatkoi sukuun oletettavasti kuulunut Heikki Heikinpoika. **Klaus Mårtenssonista** Veli Pekka Toropainen kertoi päässeensä lähteidensä kautta aina 1600-luvun alkuun saakka. Näistä tutkimuksista saanemme tarkempaa tietoa, kun artikkeli Aikakauskirja Genoksessa julkaistaan.

Yhtiömies **Anders Gabrielssonista** on toistaiseksi vähän tietoa. Seurakunnan arkistoista löytyy rekisteröinti isäntä Anders Gabrielssonin kuolemasta 73 vuoden iässä 2.5.1785, sekä vihkitiedot 17.12.1766 leskenä Margareta Sachrisdotter Myllyin kanssa. Heillä ei ollut lapsia. Ensimmäisen avioliiton lapsia emme ole osanneet seurakunnan tiedostoista päätellä. Myös on avoinna, miten suku **Mårten**-pojasta jatkuu.